

УДК 338.48

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-350-356

КОЛОТУХА Олександр Васильович,

доктор географічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, економіки, права та туризму, Львівська академія Національного авіаційного університету

МИРГОРОДСЬКА Олена Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки, права та туризму, Львівська академія Національного авіаційного університету

УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У статті розглядаються можливості теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в умовах існування технологічного парку «Flight City 4.0» Львівської академії НАУ. Базою для удосконалення теоретичних знань і практичних навичок майбутніми фахівцями у рамках основних навчальних курсів повинен стати «Туристичний центр академії», проект якого нами запропонований.

Ключові слова: професійна туристська освіта, фахівець туристичної галузі, туристичний центр, технопарк, конкурентоспроможність.

Вступ. Сучасні умови соціально-економічного розвитку України вимагають модернізації системи вищої освіти. Зокрема у Законі України «Про вищу освіту» наголошено, що одним із напрямків державної політики у сфері вищої освіти є «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя». Одним із основних завдань діяльності закладів вищої освіти є «участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу», а також «сприяння працевлаштуванню випускників» [1].

На необхідності організації якісної системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців туристичної галузі акцентує свою увагу «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року», де це питання розглядається як одне зі стратегічних завдань [2].

На сьогоднішній день система туристської освіти в Україні знаходиться в стадії свого розвитку. Наукове, методичне й кадрове забезпечення у сфері туризму здійснюють більш ніж 130 вищих навчальних закладів. Однак залишається чимало важливих завдань щодо досягнення високого рівня професійної підготовки кадрів для сфери туризму, оскільки сучасний її стан часто не відповідає існуючим світовим тенденціям у цій галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений нами аналіз досліджень і публікацій, що висвітлюють питання підготовки фахівців для сфери туризму, підтверджує інтерес фахівців до цієї тематики. Зокрема методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму висвітлює у своїх працях В. Федорченко, особливості теоретичної і практичної підготовки фахівців з туризму у провідних країнах світу були предметом дослідження Л. Сакун, зміст професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі досліджувала О. Самохвал, окремі питання практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі були представлені у роботах О. Миргородської, Л. Поважної, І. Щоголевої та інших.

Мета дослідження. Представлена стаття – це спроба виявити можливості теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в умовах існування технологічного парку «Flight City 4.0» Львівської академії Національного авіаційного університету з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Результати досліджень. В Україні підготовка фахівців для туристичної галузі здійснюється за такими основними спеціальностями «Туризм», «Туризмознавство», «Менеджмент туристичної діяльності», «Туристичне обслуговування». Можна погодитися із Л. Сакун у тому, що процес підготовки фахівців із туризму повинен об'єднувати три основні аспекти, що є

визначальними для їх майбутньої професійної діяльності – *фундаментальне навчання, технічне навчання і особисті здібності* [3, с. 32].

Фундаментальне навчання має відповідати за отримання теоретичних знань відповідно до навчального плану спеціальності. *Технічне навчання* відповідає за формування навичок, необхідних для даної спеціалізації та удосконалення майстерності майбутніх фахівців. *Особисті здібності* щодо самовдосконалення у подальшому відобразатимуть особисті якості фахівця в галузі туризму [3, с. 32].

На нашу думку, поєднання теоретичної і практичної підготовки є базовою і невід’ємною умовою більш якісної підготовки фахівців з туризму. Перспективним, з нашої точки зору, для реалізації цього завдання може стати поєднання на одній території навчальних закладів із базою для удосконалення професійної майстерності майбутніх фахівців (зокрема у складі популярних нині технопарків, на базі туристичних та готельно-ресторанних комплексів тощо).

Починаючи із 2019-2020 навчального року в Льотній академії Національного авіаційного університету, підготовка фахівців з туризму буде здійснюватись за двома напрямками – підготовка бакалаврів за спеціальністю **242 «Туризм»** та підготовка бакалаврів і магістрів за спеціальністю **073 «Менеджмент»** (спеціалізація – Менеджмент туристичної діяльності).

Державний класифікатор професій визначає, що фахівець з туризму та фахівець з менеджменту туристичної діяльності повинен мати високий рівень теоретичної підготовки, спеціальні знання, поглиблену спеціалізовану підготовку. Відповідність комплексу зазначених вимог дозволяє у подальшому посісти відповідні посади (табл. 1) [4].

Підготовка фахівців туризму першого та другого рівнів класифікаційного угруповання забезпечується рівнем професійної освіти «бакалавр» і «магістр». Підготовка фахівців третього, четвертого та п'ятого рівнів класифікаційного угруповання може бути забезпечена рівнем освіти «молодший спеціаліст» та професійно-технічною освітою [4].

Як було зазначено вище, підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі може бути організована в межах технопарку «**FlightCity 4.0**», що буде функціонувати на території Льотної академії Національного авіаційного університету.

Таблиця 1

**Потенційні можливості працевлаштування для випускників спеціальностей
242 «Туризм» та 073 «Менеджмент»**

<i>Фахівець із туризму</i>	<i>Фахівець із менеджменту туристичної діяльності</i>
1225 Завідувач туристичного агентства	1227 Керівники малих підприємств-готелів та закладів ресторанного господарства без апарату управління. Керівники виробничих підрозділів у комерційному обслуговуванні
2213.2 Фахівець з рекреації	1210.1 Начальник агентства (повітряних сполучень, транспортно-експедиційного та ін.)
3414 Екскурсовод	1443 Менеджери (управителі) з організації діяльності туристичних агентств та бюро подорожей
3414 Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму)	1448.1 Менеджер (управитель) з туризму
3414 Фахівець із організації дозвілля	1455 Менеджери (управителі) в готелях та інших місцях розміщення
3414 Фахівець із туристичної безпеки	1456 Менеджери (управителі) з організації харчування
3414 Фахівець з туристичного обслуговування	1475.4 Менеджер (управитель) із зовнішньоекономічної діяльності
3414 Організатор подорожей (екскурсій)	2419.1 Наукові співробітники (маркетинг, ефективність господарської діяльності, раціоналізація виробництва, інтелектуальна власність)
3414 Фахівець з роз витку сільського туризму	2419.2 Професіонали у сфері маркетингу, ефективності господарської діяльності, раціоналізації виробництва, інтелектуальної власності та інноваційної діяльності
3414 Фахівець з конференц-сервісу	
3414 Фахівець із спеціалізованого обслуговування	
3439 Інспектор з туризму	
3440 Інструктор-методист з туризму	
4221 Офісний службовець (подорожі)	
4221 Агент з організації туризму	
5149 Інструктор спортивний з туристичного супроводу (за видами туризму)	

Технопарк – це територіально відокремлений комплекс, заснований на базі провідного університету, що включає в себе наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси, комфортні житлово-побутові умови. Технопарки є зонами економічної активності, які поєднують потенціал університетів, науково-дослідних структур, промислових підприємств та суб'єктів інноваційної інфраструктури регіонального, загальнодержавного та міжнародного рівнів.

Залежно від можливостей регіонального розвитку функції технопарків можуть обмежуватися наданням послуг з розробки та впровадження технічних і технологічних нововведень або ж реалізовувати в рамках технопарку повний інноваційний цикл «наука – виробництво – споживання» [5, с. 216]. Формування системи технологічних парків в Україні розпочалось у 2000 році.

Ми пропонуємо авторський **«Проект туристичного центру»**, який стане частиною технопарку *«Flight City 4.0»* Львівської академії НАУ і сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців для туристичної галузі.

Мета створення центру – туристичне забезпечення діяльності технопарку Львівської академії Національного авіаційного університету, створення інноваційного туристичного продукту для відвідувачів технопарку, курсантів, викладачів та обслуговуючого персоналу академії, якісна туристична освіта.

Серед основних **завдань** – створення інноваційного середовища для розвитку проектів туристичного спрямування; – запровадження туристичних каналів для трансферу знань та технологій технопарку; – запровадження механізмів для туристичного обслуговування курсантів академії (у тому числі іноземних громадян), співробітників академії, персоналу та партнерів технопарку, запровадження інноваційних підходів щодо туристичного обслуговування; – розвиток туризму в Кіровоградській області, позиціонування Львівської академії Національного авіаційного університету як провідного туристичного ВНЗ регіону; – якісна підготовка кадрів туристичної галузі та готельно-ресторанного сервісу в регіоні; – підготовка туристичних кадрів для новостворених територіальних громад в напрямку зеленого, активного (спортивного), подієвого, соціального туризму тощо; – запровадження дуальної туристичної освіти.

Перелік **послуг**, що покликаний надавати туристичний центр є достатньо широким. Зокрема – це туристично-екскурсійні послуги (у тому числі й іноземними мовами); – організація турів територією України та закордонних турів; – організація активних туристсько-спортивних турів з різних видів активного туризму; – інформаційно-туристичні послуги; – послуги перекладачів; – фахова підготовка гідів-екскурсоводів та інструкторів спортивного туризму; – розробка маршрутів турів, довідників, буклетів, туристичних схем та інших рекламно-інформаційних матеріалів; – організація прийому та супроводження делегацій до технопарку (у тому числі іноземних громадян); – послуги з організації розміщення та харчування відвідувачів технопарку, делегацій, гостей міста Кропивницького; – організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгів, туристсько-спортивних змагань тощо; – послуги туристсько-спортивні – організація тренувань на скелелазному стенді, боулдеринговому залі, мотузковому парку, проведення змагань, конкурсів тощо; – організація платних курсів гідів-екскурсоводів, інструкторів спортивного туризму тощо.

Відповідно до мети, завдань і переліку потенційних послуг ми пропонуємо таку **структуру** туристичного центру у складі технопарку Львівської академії Національного авіаційного університету (рис.1).

Передбачено, що туристичний центр об'єднає **три підрозділи** – *інформаційно-туристичний центр (інфоцентр)*, *спортивно-туристичний центр (спорттурцентр)* та *туристичний хостел*. Кожен із зазначених підрозділів покликаний забезпечити виконання певної групи завдань у вигляді надання конкретних послуг.

Інформаційно-туристичний центр (ІТЦ) – це сервісна туристична служба м. Кропивницького, яка покликана надавати інформацію про місцеві туристичні продукти, пам'ятки, історичні цінності регіону, заходи, екскурсійні маршрути, транспорт, шопінг, розваги тощо. ІТЦ може також здійснювати продаж квитків на різні транспортні засоби, продаж або безкоштовну роздачу туристичних матеріалів – карт, схем, буклетів, краєзнавчої літератури тощо. Інфоцентр також може здійснювати реалізацію сувенірів, продукції місцевих майстрів, художників. Інфоцентр прийнято позначати латинською літерою «i» (класично – на зеленому тлі).

Рис. 1 Проект туристичного центру у складі технопарку Львотної академії Національного авіаційного університету (м. Кропивницький)

За формою власності інфоцентр може бути: малим підприємством, громадською організацією при ЛА НАУ, належати ЛА НАУ. Він може фінансуватися за бюджетні кошти (із бюджету міста), коштом асоціації туризму, коштом спонсорів тощо. Передбачена робота інфоцентру протягом усього року.

На наше бачення, у складі інфоцентру повинні функціонувати *офіс інфоцентру* у приміщенні головного корпусу Льотної академії НАУ (вул.Добровольського, 1), *інформаційна база, курси підготовки екскурсоводів та фахівців туристичного супроводу* зі спеціалізованим навчальним класом, *школа юних екскурсоводів, навчальна лабораторія* з питань організації екскурсій і турів рідним краєм, *туристична фірма «Академія-тур»* (на засадах малого приватного підприємництва).

Мета створення *інформаційної бази* туристичного центру полягає у збиранні, опрацюванні та поширенні потенційним клієнтам інформації щодо туроператорів, турагентів, перевізників, закладів розміщення та харчування на території Кіровоградської області; інформації про заклади культури та дозвілля; інформації про екскурсоводів, гідів-перекладачів, фахівців туристичного супроводу (в тому числі із активного туризму); інформації про фірми, магазини, пункти прокату в м. Кропивницькому, що пропонують туристичне спорядження.

До створення такої інформаційної бази доцільно залучати студентів спеціальностей «Туризм» і «Менеджмент» (спеціалізація «Менеджмент туристичної діяльності»). На нашу думку це сприятиме удосконаленню практичних навичок їхньої роботи з інформацією із використанням новітніх інформаційних технологій, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах, та здатності здійснювати комунікаційну діяльність у туристичній діяльності.

До роботи на курсах підготовки екскурсоводів планується залучати кадровий потенціал Льотної академії НАУ і кращих у Кіровоградській області краєзнавців та фахівців екскурсійної справи.

Діяльність школи юних екскурсоводів може стати майданчиком для підготовки майбутніх абітурієнтів. Передбачається, що робота «школи» буде організована спільно із КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді». Таким чином, у процесі спілкування із учнями різного віку майбутні фахівці туристичної галузі отримують можливість удосконалювати свої комунікативні навички, навички володіння науковою термінологією, здатність працювати із людьми.

Діяльність *навчальної лабораторії* із питань організації екскурсій і турів рідним краєм може спиратись на досвід кадрового потенціалу Льотної академії НАУ з одного боку, і на залучення студентів – з іншого. Оскільки студенти отримують навички розробки екскурсій і турів під час вивчення навчальних курсів «Організація екскурсійних послуг» та «Основи туристичної діяльності», то їх робота у навчальній лабораторії може розглядатись як один із етапів технологічної навчальної практики.

Туристична фірма «Академія-тур», яка буде працювати на засадах малого приватного підприємництва, також може стати базою організаційної практики для студентів спеціальностей «Туризм» та «Менеджмент» (спеціалізація «Менеджмент туристичної діяльності»).

Спортивно-туристичний центр являє собою центр професійної підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму та фахівців з безпеки на авіаційному транспорті, спеціальної фізичної підготовки з активного туризму та активної рекреації, рекреаційно-оздоровчий центр.

До складу спорттурцентру входять: – туристичний клуб ЛА НАУ «Крила мандрів» (громадська організація); – школа підготовки інструкторів дитячо-юнацького туризму спільно з КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді»; – спеціалізований туристсько-спортивний зал; – боулдеринговий зал; – скелелазний стенд у залі, висотою до 8,5 м; – стандартний еталонний скеледром висотою 15 м на відкритому повітрі.

Вважаємо, що залучення студентів профільних спеціальностей до діяльності спорттурцентру буде сприяти самовдосконаленню майбутніх фахівців туристичної галузі та вдосконаленню техніки активного туризму (дисципліна «Активний туризм» і навчальна практика з активного туризму передбачені навчальним планом обох спеціальностей). Крім того, для курсантів і студентів інших спеціальностей – це можливість отримати додаткову підготовку і розширити можливості працевлаштування у майбутньому (виконання нормативів із техніки активного туризму дозволяє отримати посвідчення «Інструктура спортивного туризму»).

Ще однією складовою «Туристичного центру» у складі технопарку «*Flight City 4.0*» Львівської академії НАУ має стати **туристичний костел «Авіатур»** місткістю до 30 місць. Це економічний готель на базі студентського гуртожитку, який буде мати номери різної місткості (від 2-х до 10-тиліжкомісць) зі зручностями в блоці на кілька кімнат. Ми розглядаємо готель як лабораторію для проведення практичних занять із дисциплін «Організація послуг гостинності» та «Технологія готельної справи», які входять до навчального плану спеціальностей 242 «Туризм» та спеціальності 073 «Менеджмент» (спеціалізація – Менеджмент туристичної діяльності). А у майбутньому – як базу технологічної практики студентів спеціальності «Готельно-ресторанна справа», яку планується відкрити.

Реалізація запропонованого нами **проекту дозволить**: – забезпечити туристичне, готельно-ресторанне, екскурсійне та інформаційне обслуговування діяльності технопарку Львівської академії Національного авіаційного університету; – розробляти високоякісний туристичний продукт – тури територією Кіровоградської області, України, закордон – із повним методичним, картографічним, інформаційним забезпеченням; – покращити матеріально-технічну базу технопарку Львівської академії Національного авіаційного університету шляхом створення туристичної та готельно-ресторанної інфраструктури; – створити базу для удосконалення теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців туристичної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можемо стверджувати, що створення в межах технопарку «*Flight City 4.0*» Львівської академії НАУ «Туристичного центру» можна вважати новою, цікавою формою організації підготовки фахівців з туризму за напрямками – бакалавр за спеціальністю 242 «Туризм» та бакалавр і магістр за спеціальністю 073 «Менеджмент» (спеціалізація – Менеджмент туристичної діяльності), що буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Подальшим напрямком наукових досліджень може стати порівняльний аналіз якості підготовки фахівців за класичною та запропонованою нами схемами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help/law/1556-UII/>
2. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Урядовий портал: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
3. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография. К.: МАУП, 2004. – С. 32.
4. Класифікатор професій ДК 003:2010: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://i.factor.ua/info/qualifier/>
5. Основи зовнішньоекономічної діяльності: [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://pidruchniki.com/2015101166727/ekonomika/tehnoparki_osobliv

References

1. *Zakon Ukraini "Pro vischu osvitu" [The Law of Ukraine "On Higher Education"]*. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.help/law/1556-UII/> [in Ukrainian].
2. *Strategiya rozvutku turizmu ta kurortiv na period do 2026 roku. Uryadoviy portal [Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026. Government portal]*. (n.d.). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501> [in Ukrainian].
3. Sakun, L.V. (2004). *Teoriya i praktika podgotovki spetsialistov sferyi turizma v razvityih stranah mira: Monografiya [Theory and practice of training specialists in the sphere of tourism in developed countries: Monograph]*. K.: MAUP. S. 32. [in Russian].
4. *Klasiflkator profesiy DK 003:2010: [Classifier of professions DK 003: 2010:]*. (n.d.). Retrieved from <https://i.factor.ua/info/qualifier/>
5. *Osnovi zovnishnoekonomichnoii diyalnosti: [Fundamentals of foreign economic activity]*. (n.d.). Retrieved from https://pidruchniki.com/2015101166727/ekonomika/tehnoparki_osobliv [in Ukrainian].

KOLOTUKHA Oleksandr, Doctor of Geographical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Management, Economics, Law and Tourism, of the Flight Academy of the National Aviation University;

MYRGORODSKA Olena, candidate of pedagogical sciences, Associate Professor, Associate Professor of management, economics, law and tourism, Flight Academe of National Aviation University.

INTRODUCTION OF NEW APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF TRAINING OF THE SPECIALISTS OF TOURIST INDUSTRY AS A CONDITION OF THE IMPROVEMENT OF THEIR COMPETITIVENESS

Abstract. *System of tourism education in Ukraine to day is in the stage of its development. Its important objective is a professional training tourist personnel of highlevel which would meet hecurrentg lobal trend sinthisfield.*

The purpose of the article is to reveal the possibilities of the oretical and practical training of future specialists of tourist industry interms of the existence of a technological park "Flight City 4.0" Flight Academy of national aviation University in order to increase their competitive ness in the labour market.

*We offer architectural "**Project of the tourist center**", which will become part of Technopark "Flight City 4.0" and will improve the quality of training of specialists for the tourism industry. It will bring together **three divisions** – information tourist centre, sports and tourist centre and tourist hostel.*

We see "Tourist center" as the basis for the improvement of theoretical knowledge and practical skills of future specialists as part of the basic training courses. Offer to bring to work in each of the divisions of the Academy Flight students studying for professions 242 "Tourism" and 073 "Management" (specialization – management of tourist activity).

We can argue that the creation with in the Technopark "Flight City 4.0" "tourist center" can be considered a new, interesting form of organization of training specialists in tourism, which will contribute to the increase their competitiveness in the labour market.

Key words: *professional tourist education, specialist of tourist industry, travel centre, Technopark, competitiveness.*

*Одержано редакцією: 19.02.2019 р.
Прийнято до публікації: 07.03.2019 р.*